

Sharam Alghasi, Katrine Fangen, Ivar Frønes. På reise inn i det norske samfunn.

Kapittelet er en del av boken:

Mellom to kulturer / Sharam Alghasi, Katrine Fangen, Ivar Frønes (red.). Oslo: Gyldendal akademisk, 2006
ISBN: 978-82-05-34002-2, 82-05-34002-1

Arkivert i DUO med tillatelse fra [Gyldendal](#)

På reise inn i det norske samfunn

Sharam Alghasi, Katrine Fangen og Ivar Frønes

I denne boken forteller tolv innvandrere om sin oppvekst i hjemlandet og sin tilværelse i Norge fra de ankom og til i dag. Vi har valgt ut personer som kommer fra ulike land og har ulik yrkesbakgrunn og alder. Noen av dem kjente vi fra før, noen møtte vi tilfeldig, noen fikk vi anbefalt fordi de hadde en historie å fortelle. Til felles har de at de alle er voksne, og at de alle kan kalles ressurssterke. De har enten universitets- eller høyskoleutdanning, eller de har en egen profesjon. Deres beretninger er derfor ikke ment å speile alle deler av den store kategorien som kalles innvandrerbefolkningen.

Vi har bedt bidragsyterne om å skrive et såkalt reflektert essay, hvor deres egne opplevelser kan illustrere grunnleggende poenger om sosiale og kulturelle møter, og om hvordan sosiale kategorier skapes og oppleves. Oppgaven var ikke å skrive fagartikler, politiske artikler eller skjønnlitteratur, men snarere egenopplevde historier som kan illustrere hvordan eksistensielle, individuelle, kulturelle og sosiale forhold veves sammen.

Det hele startet egentlig som samtaler omkring alle de underlige opplevelser mange har hatt som «fremmed», fra de små mistolkninger og angsten for å gjøre «feil», til det mer absurde som å fraktes i drosje fra høyfjellshotell for å «integreres». En intellektuell fra Santiago som blir spurt

om hva slags holdning han har til omskjæring av kvinner, siden han er «innvandrere», illustrerer innvandrerkategoriens absurditet. Selv de av oss som er etniske nordmenn, kan oppleve fremmedhet, og når vi leser bidragsyternes fortellinger i denne boken, kan vi kjenne igjen lignende erfaringer selv. Det å være fremmed et nytt sted er noe vi alle har erfaring med, enten vi beveger oss til utlandet eller i nye miljøer. Vi har erfart hvordan det er å være sammen med folk som har en annen klassebakgrunn, en annen humor, andre interne koder, vi har opplevd utstøtingsmekanismer i miljøer som ikke vil slippe oss inn. Vi har opplevd å oppholde oss i utlandet og få høre alt fra at vi har en morsom aksent, til å føle at vi ikke klarer å følge den muntre, interne småpratens fordi den går for fort til at en med et annet språk kan følge med. Ingen av oss er fremmed for å oppleve annerledesheten.

Men for en som vandrer inn i et nytt land for å bli værende der, kan slike opplevelser av annerledeshet bli en daglig byrde. Hvordan oppleves det å komme fra et annet land og en annen kultur, for å bosette seg i Norge? Er det annerledes å være fremmed i Norge enn i andre land? Etter hvert utviklet dette seg til et felles bokprosjekt, som har fått en sosiologisk innledning, der vi blant annet tematiserer hvordan den fremmede skapes og utvikles. Vi tre redaktører er alle sosiologer, og på ulike måter jobber vi faglig med temaet det flerkulturelle samfunn. Etter innledningen kommer de tolv bidragene og til slutt et etterord skrevet av sosialantropologen Thomas Hylland Eriksen.

Boken er ment for et bredt publikum. Den skal kunne leses av journalister, studenter og oppegående elever ved videregående skole, samt den jevne mann og kvinne som er engasjert i ulike fasetter ved det stadig mer flerkulturelle samfunn. Vi håper at de ulike leserne vil se noe de ikke har sett før. Bidragsyterne tar opp ulike problemstillinger knyttet til relasjonen mellom majoritet og minoritet. Slike tema er også sentrale i den offentlige samtalen i dagens Norge. Problemstillinger knyttet til relasjonen mellom majoritet og minoritet kan også oppspores i hverdagen hvor norske og innvandrere møter hverandre i ulike sammenhenger.

Et tema som til dels forener bidragsyterne, er opplevelsen av annerledeshet eller fremmedhet. Innvandrere blir i særlig grad kategorisert som de fremmede ved at de fremstilles med visse egenskaper som skiller seg fra de egenskapene majoriteten er vant med og identifiserer seg med. På den andre siden står den faktiske fremmede, innvandreren, med sin kulturelle bagasje og sin egen måte å forstå verden på.

Bidragene gir ulike bilder på den samme problematikken, samtidig som de ofte har felles grunntema og struktur. Et felles tema i essayene er skildringer av en reise, av å være underveis, med alle de ulike forhold som bestemmer hvor man ender opp og hvordan. Felles er en opplevelse av en stadig inntreden i sosiale settinger som krever selvbearbeidelse og refleksjon, og kanskje aller viktigst; «streben etter å finne det ufinnelige». Beskrivelsen av denne prosessen er på den ene siden personlig, biografisk, på den annen side en god illustrasjon både på å være fremmed og å bli møtt som fremmed. Det skaper refleksjon også hos den innfødte – slik ser det ut for den som er utenfor – det som for dem som er innenfor, er selvfølgelig.

De fremmede i vår bok er svært ulike. En er i eksil, en er på reise, en har funnet sitt hjem, en snakker om identitet, en snakker om erindringer, en snakker om oppdragelse, en snakker om tilfeldigheter, en om kjærlighet. Men alle forteller om identitet: Hvem er jeg som gir meg ut på denne reisen, hvorfor drar jeg, og hvem møter jeg? Noen har lagt vekt på en sammenhengende reflekterende beretning, andre på ulike bilder eller episoder som forteller om veien inn i det norske samfunn. Denne variasjonen tror vi er en styrke, og alle essayene beveger seg rundt den samme problematikken. Refleksjon over reise og fremmedhet er vevet sammen med beskrivelsen av opplevde reiser, møter og hendelser. Ikke i skjønnlitterær form, men som de faktiske beskrivelsene som refleksjonen hviler på, ens egne opplevelser trekkes over i en essayistisk form.

Det er mennesker som reiser, mennesker som møtes, ikke «kulturer». Vi har ulik kulturell bagasje, men alle er også individer, med sin sosiale bakgrunn. Og alle havner i ulike kontekster. De treffer ulike typer nordmenn. Nordmenn er også individer. Noen er fordomsfulle, andre er imø-

tekommende og nysgjerrige overfor dem som kommer fra en annen verden. Her er ikke noe entydig mønster, de ulike bidragsyterne har opplevd møtet med Norge og nordmenn relativt ulikt. Verden henger ikke sammen i ett mønster. Det finnes mønstre, men de består av mengder av ulike sammenhenger, og vi beveger oss på ulike måter i dem.

Vi ser enkeltindividene, som har opplevd noe i kraft av tvingende strukturer, kulturelle forskjeller, fordommer og tilfældigheter. Vi kan skjelve likhetstrekk, men like slående er forskjellene mellom hver enkelts historie. Vi ser at de umulig kan plasseres inn i én enkelt, felles innvandringshistorie. Til sammen gir de bildet av en kulturell og etnisk sammensatt- het, og også av at den enkelte ikke bare kan forstås i kraft av sin etniske bakgrunn, hver finner sin egen måte å være både avhengig og uavhengig av det etniske på.

Bidragsyterne forteller om sine bestrebelser på å forstå kodene, på å komme inn i samfunnet og på å bli respektert. Noen opplever at veien inn i det norske samfunn er relativt enkel hvis man satser på tilpasning, andre opplever sterkere motbør og må bruke stor kreativitet og styrke for å tilkjempe seg en posisjon de etter hvert får anerkjennelse for. Noen er rett og slett i tvil om de virkelig vil inn i dette samfunnet; om de i det hele tatt kan trives i et samfunn som virker så fremmed for etnisk mangfold, i sammen- ligning med land som for eksempel USA og Canada.

Kategorien innvandrere kan være dobbelt fremmedgjørende, den legger seg som en forunderlig majoritetsskapt kategori over alle andre sosiale identiteter. Bidragsyterne omtaler også annerledeshetens begrensninger og tyngde så vel som dens frihetspotensial. De er alle på ulike måter en del av det norske samfunn, men de ser seg også tidvis som utenforstående. Bidragene i denne boken illustrerer hvordan følelsen av fremmedhet på ulike måter blir aktivert. Der den som er på innsiden av en kultur, ser på en bestemt hendelse som forårsaket av personlige motiver eller andre grunnleggende forskjeller (kjønn, klasse, posisjon), vil den som opplever seg som kulturelt fremmed, forankre alle misforståelser og hendelser i sin fremmedhet. Omgivelsene vil også lett forankre det du gjør eller sier i din bakgrunn, din religion eller etnisitet; din fremmedhet. De avgjørende

markører på fremmedhet blir hudfarge, klesdrakt, språkbeherskelse, etnisk bakgrunn og religion.

Forfatterne forteller også om hvordan samfunnet de har kommet til, kan fremstå som fremmed og underlig for dem. Førsteintrykkene av det fremmede landet blir ofte til pussige og morsomme iakttagelser, fortalt med en god porsjon humor, særlig synlig der det naturlige for de innfødte framtrer som absurd for andres blikk. Ulike selvfølgeligheter møtes: Der de innfødte mener at å bli installert på hotell i ødemarka er en luksus alle drømmer om, ser dette kanskje helt annerledes ut for den som plasseres der.

Den fremmede innvandreren

Personer med synlig minoritetsbakgrunn blir påminnet sitt medlemskap i innvandrings- og fremmedkategorien fordi etniske nordmenn stadig fortsetter å spørre dem hvor de kommer fra, og når de kom. Til og med barn i barnehage blir stilt slike spørsmål, og noen velger etter hvert å svare, slik en seks år gammel somalisk jente som var født i Norge, gjorde: «Jeg er fra Somalia fordi jeg er mørk i huden.»

Ideen om innvandrere er meningsløs annet enn som et begrep som refererer til hvor lenge man har oppholdt seg i et territorium. Innvandrere definerer en sosial posisjon som per definisjon er midlertidig, et første skritt i den kommende generasjons bevegelse mot fullt medlemskap. Begrepet speiler derfor nasjonalstatenes grunnleggende logikk om klart å skille mellom dem som er medlemmer og dem som ikke er det, mellom dem som er på innsiden, og dem som er på utsiden. I forestillingen om innvandrere slås en rekke etniske grupperinger med enorme variasjoner sammen til et fellesbilde, «innvandrere».

Dette fellesbildet skapes også av de store fortellinger som vokser fram om de dominerende grupper. I Norge er den store fortellingen om innvandreren en ung mann med muslimsk bakgrunn, lav utdanning og kriminelle tilbøyeligheter, en mann som tilhører en gruppe som er overrepresentert i trygdevesenet. Det feminine motstykket er også muslimsk og

lavutdannet. Hun er «tilslørt», og har en rekke barn allerede tidlig i tjuetårnene. Personer med svært ulik etnisk bakgrunn og store individuelle forskjeller opplever at de blir plassert i disse kategoriene. Om man ikke plasseres i kategorien, skal man i hvert fall forholde seg til den.

Bidragstyterne i denne boken forteller om det å konstant bli påminnet at de ikke hører til i Norge. Kategorisering og stigmatisering utgjør en betydelig del av tilværelsen deres. Men det å bli kategorisert og stigmatisert kan også føre til tankevirksomhet og ny refleksjon, slik også bidragstyterne opplever når de møter andres oppfatninger som bryter med deres egne. Det som før ble sett som selvfølgelig, må nå rives løs fra den tidligere ureflekterte trygghet. Den fremmede i Albert Camus' roman har nettopp denne dynamiske evnen til å forstå sin posisjon som motstand mot det normale, og han stiller seg kritisk til etablerte verdensforståelser. Dette annerledesperspektivet som man får som nyankommen, kan også være en positiv mulighet, man kan tillate seg å tre litt tilbake og innta et annet blikk.

Som sosiologen Zygmunt Bauman skriver: «Alle samfunn skaper fremmede, men hver type samfunn skaper sin egen type fremmed, og skaper dem på sin egen uforlignelige måte.» Innvandrere får ofte nettopp denne statusen som fremmede. For noen av «de innfødte» er det fremmede ved innvandrerne nettopp et positivt tilskudd til det gjengse og kjedelige, for andre blir innvandrerne ukjente og truende. Noen innvandrere er i så måte mer truende enn andre, i kraft av at de står utenfor majoritetens tro, symbolforståelse og verdensbilde så vel som deres hverdagslige normer.

For de mer fremmedvennlige kan innvandrere fremstå som en ukjent venn som skal æres. Innvandrerene kan fungere som budbringer mellom det kjente og det ukjente; en som krysser både kulturelle og geografiske grenser. Å krysse slike grenser kan ses som positivt, eller som truende, historien forteller om begge deler. Den tyske sosiologen og filosofen Georg Simmel beskrev fremmedhet ut fra relasjonen mellom en selv og de andre. Den «andre» blir til et objekt for en selv, og man selv blir også et objekt for andre. Opplevelsen av å bli definert som den andre, en som er annerledes, kan forekomme i ulike avskygninger av nærhet og fjernhet: Vi har forestillinger om at noen er unormale, ukjente, annerledes og fremmede, forestil-

linger som definerer de andre ut fra religiøse, seksuelle, etniske eller sosio-kulturelle kriterier.

Det å bli kategorisert innebærer at man ikke lenger ses som en unik person. I Simmels beskrivelse av den fremmede fremhever han nettopp at det er en posisjon *på utsiden*. Å inneha denne posisjonen kan gi et nytt blikk og en frihet fordi man står utenfor, men medaljens bakside er utstøtingen fra det gode selskap. I deler av samfunnsvitenskapen er det et metodisk ideal å innta rollen som fremmed. Det gjør at man kan se sin egen kultur og eget liv med et fremmed blikk, slik at man klarer å bryte gjennom selvfølgelighetenes slør. Et multietnisk samfunn er ut fra en slik forståelse et samfunn hvor selvfølgelighetene ofte rives bort, og hvor man ikke i utgangspunktet kan forutsette at alle selvfølgeligheter deles.

Å være innvandrer er altså en posisjon, som lett innebærer at man blir forstått som fremmed og opplever seg som fremmed. Hva består så denne opplevelsen i? I Sigbjørn Obstfelders dikt fremstilles fremmedhet som en opplevelse av at verden ikke er slik den var ment å være, pleide å være, eller burde være. Som innvandrer er man revet løs fra sin barndoms selvfølgelige verden. Ingenting kan lenger tas for gitt. Obstfelders fremmede kan tenkes som en som vender hjem etter lang tid, men primært som bilde av den som har utviklet et annerledes blikk. Det som var selvfølgelig, er blitt underlig og fremmedartet. Slik kan også en innvandrer som reiser hjem igjen – på ferie eller mer permanent – kunne oppleve at selv hjemlandet er blitt fremmed. Man er fremmed i to verdener.

I Camus' roman *Den fremmede* opplever hovedpersonen fremmedhet fordi han ikke tilpasser seg; han lever ikke opp til forventningene. Ved å innta en posisjon som en som ikke vil inn i det gjengse, vekker han motreaksjoner hos majoriteten. Camus' fremmede er ikke fremmed *for* verden, han er fremmed *i* den: Han kjenner dens normer og regler, men velger dem bort ut fra egne verdier og forestillinger. Innvandrere som velger å bli, men som vil leve sammen med andre med samme bakgrunn som dem selv, avsondret fra majoritetssamfunnet, er en variant av denne fremmedposisjonen. En annen variant er den ensomme innvandrer, som stiller seg utenfor både minoritetsetniske sammenhenger og majoritetssamfunnet.

Det er som Ibsens Nora, hun lukker ikke døren bak seg fordi hennes verden eller hennes mann ble annerledes, men nettopp fordi han ikke kunne bli det. I hun ser den kjente verden på en ny måte, og velger på et vis å bli fremmed. Obstdfelders og Camus' fremmede er en del av fellesskapet og samtidig utenfor.

Barbarene kommer

Til ulike tider og i ulike samfunn har det eksistert ulike forestillinger om de fremmede, og det finnes også ulike forståelser av hvem som er fremmede. Da de greske bystatene var i krig med Persia fra 490 til 478 f.Kr., ble begrepet barbarer brukt om forholdet mellom polis og fremmede, mens under peloponneserkrigen ble begrepet brukt om den greske fremmede, den som kom fra en annen bystat. Senere ble begrepet brukt om ikke-grekere. Homer brukte begrepet *barbarofone* om Lilleasias innbyggere som sloss sammen med grekerne. De greske barbarer ble ofte framstilt som mer monstrøse jo lenger bort fra moderlandet de holdt til.

Nyere historie viser også kulturelle kontekster der de fremmede blir gjenstand for definering og redefinering. I Europas etterkrigstid framsto italienerne som fremmede, ukjente, med egenskapene den erklærte nord-europeiske normaliteten tok avstand fra. Den italienske filmen *Brød og sjokolade* fra 1975 er en glimrende skildring av italienske skjebner i Sveits, folk på jakt etter jobb og et bedre liv. Italienerne var da assosiert med kaos, det vil si alt som forstyrret den tiltenkte normaliteten den sveitsiske selvforståelsen mente å besitte. I dag er ikke italienerne fremmede lenger. De er europeere. De fremmedes posisjon er isteden blitt erstattet av «fjernkulturelle» fremmede, de som kommer utenfra de europeiske grensene.

De barbariske har fulgt ulike nasjoner gjennom historien. Språket er en primær barbari- og tilhørighetskonnotasjon, enten det dreier seg om majoritets- og minoritetsgrupperinger eller subkulturer. Ulike typer slang og sosiolekter fungerer nettopp som en slik identitetsmarkør. Språket er ikke bare en ytre indikator på identitet, det er også en kilde til opplevelse av fremmedhet. Språk er ikke festet som merkelapper på tingene, språk er

festet i relasjoner og kultur. Språket skaper på den måten en nærhet til verden – og en fremmedhet. Språket plasserer deg i verden – og utenfor.

Nasjonenes grenser

Relasjoner mellom vert og gjest er ofte basert på vertens relative makt, eventuelt maktesløshet, vis-à-vis den fremmede. Tradisjonelt har dominerende grupper definert hva som er normalt, og hva som er avvikende. Kategorien fremmed er nært koblet opp til nasjonalstatens logikk. En fremmed kan være en statsløs, som somaliere fra den sørlige del av Somalia har vært siden diktatoren Siyad Barre ble tvunget ut av landet i 1991. En del folk har vært statsløse i svært mange år, som palestinerne, kurderne og baskerne. Nasjonalstater konstruerer, som Bauman påpeker, befolkningen som «innfødte». De lovpriser og forsterker etnisk, religiøs, språklig og kulturelt hegemoni.

Når Ola og Kari sitter i sine hjem og fordøyer mediebudskapene om innvandreres fremmedhet, kan de, uten å kjenne hverandre, uten å vite om hverandres eksistens, bli samlet i et forestilt fellesskap (Benedict Andersson 1983) et *vi*, et *vi nordmenn*. I historieundervisningen lærer barn at en gang var vi slik, derfra kommer vi. I dette bildet passer ikke innvandrere inn. De har en annen (for)historie. De har kanskje også andre verdier og tradisjoner. Problemet med fremmede, ifølge Bauman, var for nasjonalstaten at de *ikke* passet inn i dikotomien mellom oss og dem. De var noe midt imellom, verken/eller – de ubestemmelige. Ifølge Bauman ser vi ikke på noe annet område sterkere den indre motsetning i den liberale løsning enn i tanken om å assimilere de etnisk, religiøs eller kulturelt fremmede i et nasjonalt fellesskap.

For innvandrere vil en del av de nasjonale klisjeer i Norge nettopp være de deler av det norske de selv aldri noen gang vil identifisere seg med: Det norske kongehus og barna som vinker til dem på syttende mai, bunadene, de veivende flaggene, men også de historiske klisjeene: vikingtiden, Eidsvoll, den nasjonale myten om fred og frihet. Nordmenns hyllest til norsk natur, som de opplever når de er på hytta, på fjellet eller ved sjøen, er også

utilgjengelig på denne måten for de fleste innvandrere. Til og med den samfunnsmessige organiseringen – blandingsøkonomi og velferdsstat – er fremmed for mange innvandrere. De omfattende trygdeordningene og det altomfattende byråkratiet er diametralt forskjellig fra mange land, både vestlige som USA og en del tredje verden land. Den selvtilfredse norske identiteten bidrar også til å skape andre etniske identiteter som motidentiteter. De norske føler seg truet av muslimes inntog, et standpunkt som er blitt stadig mer legitimt å ytre i offentligheten. På den annen side fortolkes det typisk norske med helt andre fortegn av en del etniske minoriteter. Det gjelder ikke minst enkelte – like klisjéfylte – bilder av skandinaviske kjønnsrollemønstre og normer for seksualitet. Norsk fyll defineres også som motsatsen til det man er og skal være. I noen av disse bildene er det de norske som står for lav moral og er en trussel mot samfunnsstabiliteten.

Når unge innvandrere – første- eller annengenerasjon – skal bygge seg en identitet, skjer det i samhandling med de forestillinger de møtes med, både fra foreldre og andre med samme etniske bakgrunn som dem selv, av jevnaldrende venner med ulik etnisk bakgrunn og fra majoritetssamfunnet i bred forstand. De ulike arenaene skaper ulike kulturelle referanserammer. De ulike referanserammene definerer ulike rollevokabularer som man kan bygge sin identitet ut ifra. Men dette skjer ikke nødvendigvis på de måter de etablerte kulturelle forestillinger skulle tilsi. I den svenske bestselgeren *Øyet rødt* fra 2004 viser Jonas Khemiri hvordan hovedpersonen Halim som ung tenåring med arabisk bakgrunn skaper seg en identitet med basis i sine tenåringforestillinger om hva det vil si å være arabisk i Sverige. Det arabiske blir det svenskes motstykke. Når Halim roper «helvetes hore» til en ikke-eksisterende kjæreste i en avstengt mobiltelefon for å opptre som «kul» innvandrer for svenske gutter som lytter engstelig, så griper han det kulturelt tildelte rollevokabular, mens han rent faktisk drømmer om den store kjærligheten med jenta som han ikke tør snakke til. Når han velger Rinkeby-svensk, til fortvilelse for hans far som har investert alt for å flytte til et sted med mer svensk språk, forteller dette at språk også er skapt identitet, ikke bare en funksjon av lengde på oppholdet i mottagerlandet.

Når så Halim i Stockholms medier utropes til den store innvandrerflåttelken mer enn til en tenåring i en spesiell kontekst i Sverige, tegner mediene et bilde hvor unge Halim blir det han ikke er: en fremmed. Han tillegges akkurat de egenskaper som han har skapt seg ved å se i majoritetsspeilet. Man kan velge å bli en fremmed eller som nordafrikanske immigranter uttrykker det i franske storbyer: *Naal bou la France* (til helvete med Frankrike). Men identiteten som antifransk er skapt i en dialektikk med det franske samfunnet. Den er en reaksjon på utstøtingstendenser som annengenerasjons innvandrere utsettes for. I en kvantitativ undersøkelse av annengenerasjons innvandrere i USA kom det fram at de over tid endret sin identitet enten i retning av foreldregenerasjonens identitet, som for eksempel nicaraguansk, eller i retning av panetniske identiteter, som for eksempel afrikansk eller arabisk. Det er altså ikke slik at innvandrere nødvendigvis blir mer og mer assimilert for hver generasjon. Evert imot kan de nye, unge generasjoner ofte velge å dyrke sin etniske bakgrunn mer enn foreldrene deres gjør. Når de ikke tillates å bli en selvfølgelig del av majoritetssamfunnet, når de opplever barrierer på bolig- og arbeidsmarked på grunn av sin hudfarge, er motreaksjonene nærliggende for mange.

Den indre fremmede

Det er ikke bare innvandrere som opplever å føle seg fremmed. Man kan føle seg fremmed på bakgrunn av alle reelle eller innbilte forskjeller, eller bare fordi man av en eller annen grunn ikke får innpass i gruppen. Fremmedhet kan være en oppblaffende forbigående følelse, som til og med kan være vanskelig å sette ord på. Tidvis kan man føle seg fremmed selv for sine aller nærmeste. Man kan til og med tidvis føle seg fremmed for seg selv: Hvorfor reagerer jeg som jeg gjør, hvem er jeg egentlig? I psykologien er fremmedfrykt blitt tematisert som noe som oppstår hos dem som er redd for sin indre følelse av fremmedhet. I boken *Strangers to Ourselves* skriver Julia Kristeva om den fremmede som lever inne i oss, som den skjulte del av vår identitet, som vårt hemmelige indre rom. Vi kan kun

botes for vår avsky for det fremmede ved å gjenkjenne og akseptere vår indre følelse av fremmedhet. Den fremmede kommer inn når vi blir bevisst vår forskjell fra de andre, og han forsvinner når vi gjenkjenner den fremmede i oss selv.

Den positive fremmedheten

Som innvandrere kan man føle den annerledesheten andre tillegger en, som en byrde, men også som en ettertraktet posisjon. I disse individualiserings- og selvrealiseringstider er det å skille seg ut, også noe som idealiseres. Den som er uhelbredelig annerledes (fra majoriteten) blir, som Kristeva påpeker, et objekt for andres fascinasjon: Du blir lagt merke til, de snakker om deg, de hater eller beundrer deg, eller alt dette på samme tid. Du har med andre ord ikke lenger ordinær, ubetydelig tilstedeværelse, du er ikke lenger herr eller fru Ingenting. Du er et problem, et begjær – positivt eller negativt – aldri nøytralt.

Andre teoretikere poengterer at det å være fremmed kan åpne for analytisk distanse, som mye god litteratur og forskning har sprunget ut av. Edward Said har beskrevet den kritiske intellektuelles kall etter å ha opplevd eksilens lite imøtekommende, delokaliserte betingelser. Det som oppstår, er ifølge Said en form for intellektuell løsrivelse. Eksil er for den intellektuelle i denne metafysiske forstand rastløshet, bevegelse, det å konstant være uten fast bopel. En annen som har skrevet om dette, er Ian Chambers, som også vektlegger det å være immigrant, reisende, hjemløs og i eksil, som kjernesymboler på den postmoderne tilstand, og med sterke intellektuelle konnotasjoner. Han skriver varmt om den nomadiske språkerfaring, å vandre uten tilhørighet i et fiksert hjem og om å dvele ved verdens overganger. Han mener, i likhet med Said og Bauman, at selve det å tenke har en slik nomadisk side ved seg. Å reflektere er å heve seg ut av det selvfølgelige.

Annerledeshetens kraft er lett å spore i alle bidragene i denne boken. Forfatterne distanserer seg fra de selvfølgelige, gitte forståelser i det norske samfunnet, og presenterer alternative måter for fortolkning av situasjoner

og kulturelle mønstre. De nye setter også i gang refleksjonsprosesser hos de innfødte, om hvem man selv er og ønsker å være, de innfødtes selvfølgeligheter og verdier presses i det nye landskapet: Om vi alle ønsker likestilling og likeverd mellom kjønn – hva må da bli likestillingens praksis? Er alt som kalles frigjøring, egentlig frigjørende? Hvordan skal religiøs tro og kontrære verdier møtes?

For den fremmede vil det å ikke bli anerkjent som den man selv føler man egentlig er, å ikke bli verdsatt for alle ens komplekse og sammensatte egenskaper, kunne skape en følelse av sårhet. Ved at ens status som innvandrere fra et bestemt land blir den overordnede tilskrevne identiteten i mange sammenhenger, kamoufleres individuelle egenskaper, og den enkeltes handlinger blir fortolket ut fra enkle ideer om dennes kulturbakgrunn. Hvis den klassiske antropologiske beskrivelsen av «cultural dopes», hvor mennesker er dukker som spreller i kulturelle tråder, fortsatt gjelder noe sted, så er det i fortolkning av «fremmede kulturer». Det å bli puttet i en bred generell kategori, innebærer at ens egen individualitet må understrekes igjen og igjen i stadig nye situasjoner, ofte for bare å bli slynget tilbake til ideer om «kultur». At personer i Norge har måttet avholde politiske demonstrasjoner mot at deres kultur beskrives som formildende omstendighet for voldtekt, er illustrerende. Det er ikke tvil om at mye tenkning og intellektuell nyvinning nettopp settes i gang av såre erfaringer, hvilket ikke gjør dem mindre såre.

Assimilering og den postmoderne salatbolle

Har vestlige samfunn en annen måte å motta innvandrere på, eller å forholde seg til andre etniske minoriteter på, nå enn før? Bauman argumenterer for det. Under moderniteten var tanken ifølge Bauman at heterogenitet en dag ville erstattes av homogenitet og orden. Målet var derfor at ulike kategorier av fremmede gradvis skulle bli mer like majoriteten, for til slutt ikke lenger å være fremmede. To strategier ble brukt i kampen for å få bukt med fremmedheten. Assimilasjonsstrategien bygger på muligheten og nødvendigheten av å «gjøre det ulike likt». Eksklusjonsstrategien

varierer fra sosial utstøting til fysisk segregering, og i ekstreme tilfeller til-intetgjørelse av de fremmede, som under annen verdenskrig, men også i senere varianter av etnisk rensking, som i krigen i Bosnia. I begge tilfeller blir de som er annerledes, marginalisert til deres annerledeshet til slutt forsvinner, enten ved assimilering inn i eller ved fysisk atskillelse fra vertssamfunnet.

Mange innvandrere med «synlig minoritetsbakgrunn» opplever at assimilering er umulig, de vil alltid oppfattes som fremmede av noen, uansett hvor integrert de blir sosialt og i skole- og arbeidsliv. Ofte betones en person kun som fremmed (av andre) så lenge denne er synlig forskjellig. Julia Kristeva skriver således at den fremmede gjenkjennes ved sin særegenhet. Samtidig er også dette avhengig av kontekst: Personer med bestemte trekk ville for noen år siden bli plassert som etnisk norske, hvis de for eksempel var adoptert eller barn av et par hvor den ene var norsk og den andre utenlandsk. Nå som innvandring er blitt et hett debatttema, kan de adopterte oppleve å bli rost for sin gode norsk. Innvandrere med lys hudfarge vil på sin side kunne oppleve at det er mange som ikke skjønner at de har tilhørt eller tilhører kategorien innvandrere (slik enkelte bidrag i denne boken illustrerer). Annerledesheten er ikke alltid fysisk synlig, men kan oppleves av den enkelte like fullt, ved at barndom og historie blir redusert til en fjern erindring av en verden man ikke lenger er en del av, og som for mange ikke lenger finnes (fordi minnene viskes ut). Mange opplever at deres gamle nasjonalitet oppløses, de institusjoner de var en del av, forsvinner, de omdefineres etnisk og religiøst.

I de senere tiår har ifølge Bauman en ny postmodernistisk forståelse av fremmede vokst fram, som følge av kontinuerlig endring og forvirrende mangfold som har erstattet den relative stabiliteten som kjennetegnet moderniteten. Mens modernitetens fremmede ifølge Bauman var dømt til å forsvinne, gjennom assimilering eller fordrivelse, tillater de postmoderne samfunn gjennom en generell enighet, eller kanskje snarere en resignasjon, verken gledesfylt eller motstrebende, at de skal få bli. Spørsmålet er, slik Bauman ser det, ikke lenger hvordan samfunnet skal bli kvitt dets fremmede (om de nå er innvandrere, etniske minoriteter eller inn-

fødte subkulturer), men hvordan vi skal kunne leve med dem, daglig og i all fremtid. Bauman mener at denne nye tilsynelatende enigheten har vokst fram som følge av at både det nye høyre og det nye venstre framfører en kommunitaristisk respons på de fremmedes tilstedeværelse, en form for leve og la dø, men helst hver på sin kant.

Baumans «moderne» harmonerer med den klassiske modell for migrasjon, som for eksempel nordmenns migrasjon til USA. Man dro til et fjernt land, søkte mot slekt og venner, men ble i løpet av ikke så lang tid amerikansk, det vil si assimilert. Dette er smeltedigelen, ut av alt som var, oppstår noe nytt. I de store immigrasjonsbølgene var det bekymring for oppløsning i det amerikanske samfunn: Sosialiseres de nye grupperingene til å bli en del av det nye samfunnet? Det viste seg at det gjorde de. Det kunne ta et par generasjoner, men utgangen ble etter hvert forstått som gitt. De kommer som ukjente, men ender opp som kjente. Kategorien innvandrere er knyttet til en modell hvor man starter som innvandrere og ukjent, men etter en tid blir vi alle innfødte, smeltedigelen støper alle om. Nå er deler av USAs befolkning igjen usikre på om mengden av immigranter vil nå et omfang som oppløser samfunnets lim. Andelen barn av immigranter har aldri vært høyere i USA enn den er nå.

Salatbollemodellen står delvis i motsetning til smeltedigelen, i den betydning at de ulike elementene her ligger side om side og ikke smeltes sammen, men de hører alle til i salaten. Dette er hva Baumann ville tolke som den postmoderne forståelse av etnisitet. Salatbollen referer til det multietniske, hvor man ristes sammen og ikke smeltes sammen, og hvor kulturelle og sosiale spenninger kan være sterke. Til salatbollen hører krav om kulturelle rettigheter, og vekt på kulturelle røtter og profiler. Multireligiøse samfunn er eksempler på slike multietniske samfunn, siden religioner ikke smelter sammen.

Salatbollen peker også mot multietniske samfunn rundt om på kloden hvor ulike etniske grupperinger, med felles eller egne språk, har levd på samme territorier i århundrer. Men den postmoderne salat viser seg ofte å ha sterkere spenninger enn talspersoner for «multikulturalisme» tenker seg. Tredje generasjon med arabisk bakgrunn i Frankrike er ofte mer reli-

gjøse og opptatt av «røtter» enn de foregående. «Naal bou la France,» ropes av tredje generasjon, ikke av første. Bak polariseringen ligger ikke bare marginalisering av muslimsk ungdom, men også en sosial dynamikk hvor fremmedhetskategorien på et vis overtas og utvikles av de «fremmede». Der smeltedigelen forteller at man smelter sammen, peker salatbollen mot kulturelle og sosiale verdener som kan henge sammen i en helhet, eller ikke gjøre det. Den peker også mot samfunnet hvor enkelte grupperinger marginaliseres, hvor gjensidig sosial og kulturell påvirkning skaper subkulturer hvor noen grupperinger kommer helt galt ut. Dette illustreres ved at det blant afroamerikanere i USA er flere unge menn i fengsel enn på college, eller ved at under ti prosent av befolkningen er i arbeid i deler av Malmös bydel Rosengård. De arbeidsløse søker heller ikke arbeid, de har slått seg ned på utsiden av samfunnet.

Moderne folkevandringer

I vår tid foregår omfattende og svært ulike former for folkevandringer. Det dreier seg om arbeidskraftvandring, flyktninger, ekteskap over landegrensene, ryggsekketurisme og langtidsturisme i form av etniske kolonier rundt om på kloden. I motsetning til innvandreren får ikke turistene status som minoritet i en majoritet. Turisten er betalende reisende blant de fremmede. Norske klimaimmigranter ser ut til å forstå seg selv som langtidsturister. De flytter seg i jakten på velstand og på grunn av velstand. Når norske uføretrygdete forteller fra Thailand at de lever et til dels luksuriøst liv under palmene, er dette en annen kobling av relasjonen mellom fattig og rik enn når de fattige drar til Norge på jakt etter overlevelse. Men hva når noen med ytre kjennetegn som kunne tilsi tilhørighet i fattigkategorien kommer til Norge av helt andre grunner, for eksempel på grunn av ekteskap? Da kan de oppleve å bli plassert nederst på rangstigen, fordi de assosieres med fattige flyktninger på jakt etter høyere levestandard, mens de faktisk hadde vel så høy levestandard i sitt forrige bostedsland.

Den moderne multietniske globaliseringen er også forankret i medierevolusjonen. Massemedier forsyner ikke bare verden med Hollywood- og

Bollywood-filmer, de legger også grunnen for etniske enklaver og for mulighet for å forflytte seg geografisk uten å gjøre det kulturelt. De enkle variantene av immigrasjon, som at noen drar over havet hvor hjemlandet forvandles til et fjernt minne, gjelder ikke lenger. Nordmenn som nå emigrerer, kan ta med seg lokalavisen over nettet, NRK via satellitt, snakke med familien over telefon, se på barnebarna over nettvideo og sende barna på private skoler. Tilsvarende kan pakistanere som har innvandret til Norge, hygge seg hver kveld med Bollywood-film som de har leid hos den lokale forhandleren på Grønland, og kjøpe kylling tikka på hjørnet.

Norden var inntil de siste ti årene ukjent med immigrasjon i større omfang. Land som Italia hadde en identitet som emigrasjonsnasjon, ikke som et land som mottar immigranter. De gamle kolonistater har sin immigrasjonshistorie, som Storbritannia, der for eksempel somaliere har bodd siden begynnelsen av 1900-tallet fordi nordlige del av landet var under britisk kolonistyre. For land som Norge er innvandring en blanding av flyktninger fra ulike områder, «gjestearbeidere» som ble værende, og familiegjenforeninger. I kategorien de fremmede befinner også en stor del av de opprinnelige migrantenes barn seg.

Stereotyper og store fortellinger

Stereotyper er forenklete forestillinger, og vi bruker dem til å orientere oss i verden. På kategorinivå er det ikke sjelden statistisk hold i våre fordommer. Samfunnsvitenskapens tabeller kan bidra til å opprettholde stereotyper. Man sammenligner kategorier, og vi uttrykker oss som om kategoriene er faktiske. Vi sier at tabellene viser at kvinner har høyere utdanning enn menn, uten at dette sier mye om de faktiske individene er det ene eller det andre. Når tre prosent av en gruppe er registrert med lovbrudd, mens en annen har seks prosent registrerte, er den ene «dobbeltså kriminell» som den andre, samtidig som nesten ingen er kriminelle i begge grupper. Det finnes statistikk fra Storbritannia som viser at unge muslimer har lavest utdanning i Storbritannia, med hinduer på topp og kristne midt imellom. Jøder er overrepresentert i bankvesenet, muslimer i drosjenæ-

ringen og hinduer i profesjoner som leger, som også stereotypene forteller. Kunnskap om fordeling av utdanning og rikdom etter etniske og andre grenser er viktig, det kan fortelle oss om systematiske skjevheter i fordeling av samfunnets goder. Stereotypenes utfordringer er at statistiske korrelasjoner forvandles til store fortellinger om individer, og at individene plasseres i kategoriene. Individene kan også føle seg presset til å leve opp til kategoriene – de blir til selvpoppfyllende profetier, som når Halim (i Jonas Khemiris bok) later som han er den kule, halvt mannsjøvinistiske slentrende araber han ikke er.

De siste årene har gitt Europa et nytt bilde av innvandrerene. I skremmebildene portretteres «innvandrerene» som en muslimsk ung mann, med en tilhørende usynlig og tildekket kvinne. Individer fra alle minoritetsgrupper plasseres i den store stereotype fortellingen om innvandrerne. Kulturens fortellinger og stereotyper kan lett skape etniske forskansninger, som når den etnisk norske fortellingen om muslimske immigranter og muslimers fortellinger om skandinavisk kultur blir polarisert.

Det motsatte av stereotyper er erkjennelsen av variasjon. Innvandrer-kategorien åpnes, og blir til en posisjon som inneholder mange og ulike individer. Individer skapes ved nærhet. Nærheten skaper variasjon, ut av kategoriene kommer mennesker. Som individ er innvandrerene forvandlet fra en kategori til en person. Men å kjenne én innvandrer, er ofte ikke nok for at rasistiske fordommer kan avlives. Mang en innvandrer har hørt setningen «men jeg mener jo ikke deg, du er ikke sånn». Individene beveger seg i kategoriens landskap, å trenge gjennom stereotypene er en kontinuerlig oppgave.

Integrert i det nasjonale fellesskapet?

De tolv bidragene som utgjør denne boken, er svært ulike i den forstand at bidragsyterne har ulik alder, ulik etnisk bakgrunn, ulike botid i Norge, ulike kjønn, utdanning og historiske røtter. Hva skiller og forener deres historier? Hvorfor har vi valgt å samle dem i en bok?

De beskriver alle et norsk samfunn som de ikke oppfatter som multietnisk. Flere oppfatter Norge faktisk som et monoetnisk samfunn, med en rekke trekk og selvsagtheter som fortoner seg annerledes og til dels både underlig og ekskluderende for den som er fremmed. Peter Mathari forteller om sin overraskelse over at etniske nordmenn ser ut til å bare være sammen med etniske nordmenn, mens han er vant til et USA og Canada hvor det alltid vil være ulike grupper som samles, i det minste i de sjikt av befolkningen han var vant med å ferdes i. En kultur som framtrer som sosialt lukket, med ett felles språk, men likevel inndelt i et mylder av dialekter, kan skape en følelse av utenforskap som neppe kan forstås fra innsiden. Etter et år i Norge er hans utfordring til seg selv – og andre – om Norge kan bli et hjem. Hvis dominerende etniske grupperinger også avgrenser seg mot omverden, vil denne problematikken forsterkes. Sanja Kostovska problematiserer også fastlagte nasjonale egenskaper, at grensene til nasjonal identitet er mindre faste og rigide enn man tror. På den ene siden problematiserer hun dilemmaer i en av de mest ambisiøse prosessene om nasjonsbygging i nyere europeisk historie, nemlig Jugoslavia-prosjektet, på den annen side viser beretningen hvordan grensene for norskhet kan bli gjenstand for kontinuerlige forhandlinger i hverdagen.

Det samme perspektiv illustreres i Cong Zhaos beretning: Cong Zhaos reise fra Kina til Norge er en reise mellom ulike måter å formes på, ulike tenkemåter som inngraveres i kroppen så vel som i hodet. Fortiden gir deg strategiene du velger i de nye omgivelsene, samtidig som fortidens identiteter gjøres til gjenstand for refleksjon og revurdering i nye kontekster. Her illustreres også et forhold som er synlig i alle bidragene: Vi reiser alle i tid, modning og utvikling, eksistensielle og kulturelle forflytninger smelter nødvendigvis sammen.

De skjulte innvandrere

Frank Meyer og Sanja Kostovska illustrerer at man opplever sin annerledeshet ikke bare på bakgrunn av hudfarge, men på bakgrunn av egen opplevd forskjell. Frank Meyers historie illustrerer at opplevelsen av

fremmedhet ikke trenger å handle om synlig etnisk ulikhet – fremmedheten handler om å være annerledes langs en eller annen dimensjon – om det nå er klassemessig ulikhet, ulikheter i familiekonstellasjoner eller i religion. Som Erving Goffman beskriver i boken *Stigma*, er det mange grunner til at man tilskrives annerledeshet, eller selv opplever seg som annerledes og fremmed.

Frank Meyer opplever å bli tilskrevet autoritære egenskaper fordi han er tysk. Nordmenn skvetter til når Sanja Kostovska plutselig snakker sitt eget språk på telefonen, fordi hun er en fregnete jente med lyst hår. Nettopp disse beretningene illustrerer et element som ofte glemmes i integrasjonsdiskusjonene: Å være innvanderer dreier seg om en kompleks reise hvor målet konstrueres mens du er underveis, ikke bare om diskriminering på grunn av enkelte ytre forhold, selv om det er viktig nok.

En vanskelig oversettelse

Flere av bidragsyterne forteller om sine bestrebelser på å tolke de kulturelle kodene i Norge. Cong Zhao føler at hennes flinkhet spiller inn slik at hun raskt forstår hva som gjelder, mens Anila Nauri understreker en sårbarhet i nye situasjoner, selv om, eller kanskje nettopp fordi, man bestreber seg på å handle riktig. Abderrahim (Abdu) Mokhtari tematiserer selve oversettelsesproblematikken. For ham er både forståelse og kommunikasjon nærmest utopisk, fordi majoritetsmedlemmer i Norge aldri vil kunne sette seg inn i hans levde erfaringer fra en annen virkelighet. Han opplever også at denne andre virkeligheten går tapt for ham selv, fordi erindringen skjuler sporene, og han er blitt for viklet inn i det nye til å kunne gjenoppleve sin tidligere virkelighet slik den en gang fremsto for ham. Abderrahim (Abdu) Mokhtari viser hvordan erfaringene av fremmedhet kan lede til en intellektuell reise, som kanskje skaper et språk som kan gripe den eksistensielle reisen mellom og i kulturer. Sharam Alghasi forteller også hvordan det etter hvert blir vanskeligere å sende brev til hjemlandet, selv om han fortsatt kan språket persisk, dekker ikke dette språket hans nye erfaringer. Det er ikke språket i seg selv

som gjør oversettelse vanskelig, det er det at han i stadig sterkere grad fjerner seg erfaringsmessig fra det som en gang var hans hjemland. Hvordan sette ord på det ordløse, hvordan forsøke å beskrive det som er her, for dem som fortsatt er der?

Ali Djabbaris fortelling viser hvordan humor kan være en god ballast når man skal fortolke nye og så langt ukjente kulturelle koder og uttrykksformer. Opplevelsen av det nye får et komisk skjær, og kan bearbeides intellektuelt som om de var sketsjer i en komedie.

På flukt

Safia Y. Abdi måtte flykte fra undertrykkende elementer i sin egen kultur. Hun ble mishandlet av ektemannen, presset av foreldre og nektet skolegang fordi hun var jente. I Norge møter hun en annen form for undertrykkelse, i form av grov hverdagsrasisme. Men Safia Y. Abdi er en som viser at det nytter hvis man ikke gir opp. Både i hjemlandet og her går hun på med direkte konfrontasjon, og klarer å vende det vonde til noe godt. Hun gir seg ikke, selv om hun blir avvist. Hun møter rasismen med en invitasjon til sin egen kultur, samtidig som hun engasjerer seg i kampen mot en forældet tradisjon fra hjemlandet. Hennes fortelling viser at for den som har styrke nok, kan hindringer overvinnes.

Flere av bidragsyterne har måttet flyktet til Norge fordi de var truet i hjemlandet. Emilio Carli og Maryam Azimi viser hvordan dimensjoner av fremmedhet fortoner seg for en som er reelt truet. Azimis beskrivelse fra dagen hun søkte tilflukt i Vigelandsparken, viser fremmedhetsfølelsen satt på spissen, når eksistensielle dramaer i de sinte, lidenskapelige, redde, triste og glade statuene blir til angstvekkende speilbilder av følelsesstormen hun har inni seg.

Emilio Carli skildrer hvor fremmedartet den norske åpenheten er: Han blir etterlatt på et kontor med fri tilgang til våpen og papirer, og når han blir «avkrevd» 60 kroner, er det forvirrende sett i lys av en latinamerikansk kontekst med korrupsjon blant tjenestemenn. Han opplever at en same føler seg som venn før de er blitt kjent, bare fordi begge er ulike fremmede.

Hans historie viser at mange fra majoritetsbefolkningen har liten forståelse for et grunnleggende politisk engasjement – den norske kosen får en utfordrer når innvandrere drar lange veier hver kveld for å engasjere seg i solidaritetsarbeid for hjemlandet. Mange flyktninger har et hjerte som fortsatt banker for hjemlandet. Hans bidrag illustrerer også godt erkjennelse av å høre til flere steder.

Den skjeve dominansrelasjonen mellom minoritet og majoritet

Bidragstyperne i denne boken er alle «vellykkede» i den forstand at de har en profesjon, eller en lengre utdanning, og de deltar i arbeidslivet og i lokalt liv. Likevel gjenspeiler flere av historiene at det er en opplevd skjevhet i relasjonen mellom majoritetsmedlemmer og dem med etnisk minoritetsbakgrunn. Tydeligst kommer dette fram i Peter Mathari sin historie. Han var vellykket, hadde en god jobb, mange venner og hadde råd til ferier. I Norge har han fått en god jobb etter hvert, men etter mye mer slit enn han hadde tenkt seg. Han opplever et utenforskap som han aldri har opplevd like sterkt noe annet sted. Hudfarge er ut fra hans erfaring avgjørende markør i Norge, og mørk hudfarge definerer ham inn i bestemte sosiale posisjoner, et forhold han var ukjent med i USA og Canada. Han opplever at kunder tar for gitt at han ikke kan ha den posisjonen han faktisk har, han opplever å være den eneste mørkhudede i de arenaene der han ellers ville ha trivdes: Frognerparken, Operaen, på kafé osv. Han opplever at Norge ikke er noe multietnisk samfunn, men nettopp et samfunn hvor man har de «norske» på den ene siden og de ulike kategorier innvandrere på den andre. Vil den som er vant til en multietnisk selvsagthet, bli i Norge?

Peter Mathari er relativt nyankommen til Norge sammenlignet med de andre. Nadia Ansar er den eneste av bidragstyperne som er vokst opp i Norge. Hennes historie viser dimensjonene av dominans i relasjon mellom minoritet og majoritet. Selv om hun ut fra alle vestlige mål for vellykethet scorer høyt, opplever hun at det er aspekter ved å være en del av

majoriteten som hun ikke deler – særlig der temaer forbundet med norskhet aktiveres. Nadia Ansars historie viser at det er grenser for hvor assimilert det går an å bli, hennes historie reiser også spørsmålet om hvorvidt det å sole seg på stranda og gå på ski er en del av norsk kultur og likestilling. Hvis det er det, kan man være «annerledes» selv om man mestrer alle de kulturelle kodene, snakker flytende norsk og har topp norsk utdanning?

Bidragene i denne boken dreier seg ikke primært om at man ikke kommer inn på arbeidsmarkedet eller ikke oppnår en utdanning, selv om begge forholdene ofte er problematiske selv for den mest kompetente. Beretningene illustrerer at vi i Norge ikke diskuterer hva et fleretnisk samfunn skal være. Et reelt fleretnisk norsk samfunn er fortsatt et stykke fram i den norske virkeligheten. Det er langt til New York City, der sammensattheten og de mange små ulike etniske verdenene som del av et større hele, nettopp er definisjonen på byen. De tolv fortellingene handler om veien til det globale og det multietniske. De bidrar også til en erkjennelse av at vi alle er på reise, og kan lære mye av dem som har reist lengst.